

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Historické vědy
Pravěká a středověká archeologie

UNIwersYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
Wydział Historyczny

Nauki historyczne
Archeologia pradziejowa i średniowieczna

Autoreferát disertační práce

Mgr. et Mgr. Kamila Oleś

**Intertextuální a mýtické. Rezidenční komplexy Piastovců
a Přemyslovců od poloviny 10. do konce 11. století**

**Intertekstualne i mityczne. Kompleksy rezydencjonalne Piastów i
Przemyslidów od połowy X do końca XI stulecia**

**Intertextual and mythical. The royal seats of Piasts and Premyslids
between mid-10th and late 11th century AD**

Vedoucí práce prof. PhDr Jan Klápště, CSc.
a prof. dr hab. Hanna Kóčka-Krenz

Fenomen rezydencjonalności we wczesnośredniowiecznych grodach Piastów i Przemyślidów interpretuje się i wyjaśnia na drodze studiów porównawczych. Jednak ze względu na to, iż refleksja nad przestrzeniami rezydencjonalnymi często pozbawiona jest podstawowej argumentacji kontekstowej, zachodzi ona w obecności mitów naukowych (np. Żurowska 1993; Pianowski 1995; Pleszczyński 2000).

Zabudowa warunkująca kryterium architektoniczne w definiowaniu arealów rezydencjonalnych silnie związana jest z tektoniką, w której kompozycja, układ konstrukcyjny oraz kształtowanie bryły budowli planowane jest w oparciu o warunki terenowe. Niestety w studiach porównawczych, pomimo iż lokalne warunki środowiskowe zawsze są uwzględnione w decyzji dotyczącej bryły i konstrukcji obiektów architektonicznych, odkrywane i interpretowane relikty archeologiczne często są izolowane od własnego kontekstu terenowego (por. Świechowski 2003:133-161; Štefanovičová 2001:397-406; Rodzińska-Choraży 2009). Niemniej jednak zrozumienie warunków terenowych, w których wzniesiono daną formę budowlaną jest kluczowe w zidentyfikowaniu cytatów architektonicznych w semantycznej kreacji przestrzeni wczesnośredniowiecznych siedzib książęcych i królewskich (Józefowiczówna 1969; Żurowska 1993; Pianowski 1995; Rodzińska-Choraży 2009; Stala 2007; 2013).

Ze względu na historyczny charakter owej przestrzeni główną tezę pracy stanowiło stwierdzenie, iż owa przestrzeń zachodzi pomiędzy dwiema rzeczywistościami: tekstową (źródła historyczne, naukowe interpretacje reliktyw archeologicznych, ikonografia) a rzeczywistością fizykalną (przestrzenią homotopijną). Oznacza to, że historyczna przestrzeń rezydencjonalna jest *heterotopijna* (wg określenia M. Foucault'a 1984), zatem jej produkcja zawsze musi opierać się o dwie wspomniane rzeczywistości. Niestety, brak refleksji kontekstowej nad przestrzenią rezydencjonalną oraz częsty brak możliwości weryfikacji danych archeologicznych prowadzi do kreowania mitów na temat architektury monumentalnej w kompleksach pałacowo-sakralnych. Do mitów tych należy bardzo intensywnie oddziałujący w dyskursie naukowym *mit manifestu/reprezentacji*, poprzez który „odczytuje się” zespół rezydencjonalny. Z owym mitem są silnie powiązane i bardzo powierzchownie rozumiane *mit domeny* (Sláma 1992:171-177; Bubeník 1998:86 i n.; Lutovský 1997:94-109, 2006:69-81; Matla-Kozłowska 2008:23) i *mit roku 1000* (Quicherat'a 1854:65 i n.; Focillon 1952; Riché 2000:7-15, Caillet 2000:341-369; Erlande-Brandenbourg 2000:17-34). Mity funkcjonujące w dyskursie rezydencjonalnym intensywnie rezonują w kryteriach stosowanych dla wyróżnienia grodu centralnego. Pomimo, iż wachlarz cech jakie powinno spełniać miejsce rezydencjonalne obejmuje zagadnienia związane z obecnością sieci

komunikacyjnych (szlaków handlowych), aspektów ekonomicznych, militarnych, administracyjnych i kultowych, to wciąż pozbawione są one dogłębnych analiz kontekstowych związanych z ich funkcjonowaniem (Kurnatowscy 1983, ryc. 2; Moździoch 1990: 148-155; Górecki 2001: 29; Cymbalak, Podliska 2009: 31-40; Klápště 2016: 100). Oznacza to, że podczas wytwarzania przestrzeni pomija się jej rzeczywistość fizykalną, posiłkując się głównie funkcjonującymi w dyskursie mitami oraz źródłami pisanyymi pochodzącymi głównie z późniejszych, niż badana epok. W konsekwencji, tak wytworzona przestrzeń nie będzie *heterotopijna*, ponieważ nie spełnia ona dwóch podstawowych warunków swojego zaistnienia.

Zjawisko to dotyka szczególnie najważniejszego kryterium zespołu sakralno-pałacowego, czyli architektury (Gauert 1965: 1-60; Binding 1996: 20; Świechowski 2001b: 247–265). W rezultacie, znaczenia przestrzenne nadawane grodom centralnym i konstytuującej owe zespoły architektury są często kreowane bezkrytycznie, przez co stanowią bardziej rezultat tradycji badawczych i odgórnych przekonań, niżli rzeczowej interpretacji danych. Dlatego – w oparciu o podejście tekstualne do architektury i krajobrazu, celem niniejszej pracy było rozpoznanie procesu mitologizacji w funkcjonujących interpretacjach owych zespołów. Aby zrealizować ten cel konieczna była dekonstrukcja kryteriów definiowania siedziby, wytworzonych znaczeń oraz demitologizacja wykreowanych teorii dotyczących wczesnośredniowiecznych zespołów sakralno-pałacowych Piastów i Przemyślidów, którą opracowałam w oparciu o teorię dekonstrukcji J. Derridy (np. 1982) połączoną z polemiką z pojęciem denotacji w architekturze autorstwa U. Eco (1996), rozumieniem znaku i mitu R. Barthes’a (2012), koncepcją *heterotopii* M. Foucaulta oraz dekonstrukcyjną teorią *folios* wypracowaną przez B. Tschumi (1988).

J. Derrida badający zdanie znalezione w manuskryptach F. Nietzsche’go uznał, iż utraciło ono zarówno *milieu de production* (środowisko wytwarzające) oraz pierwotny kontekst sytuacyjny, ponieważ nie wiadomo w jakim celu zostało ono użyte, kto był jego adresatem i nadawcą. W celu zrekonstruowania nieznannej intencji Nietzsche’go, J. Derrida wykreował dla owego zdania nowe środowisko – *inkubator*, który zbudował z własnych zdań sądząc, iż jest to jedyna droga by badane zdanie przetrwało.

W niniejszej pracy wykazałam, że wczesnośredniowieczna siedziba władcy powinna być interpretowana w podobny sposób, ponieważ stanowi ona pofragmentowany tekst, który został zdekonstruowany przez procesy post-depozycyjne. Jeżeli derridiańską koncepcję dekonstrukcji zaaplikuje się w poznanie archeologiczne, odsłonięte relikty architektoniczne powinny być traktowane jako zdanie wyizolowane z oryginalnego tekstu. Innymi słowy,

zdanie/wyrażenie archeologiczno-architektoniczne jest odseparowane od środowiska, w którym zostało wytworzone (*milieu de production*) i od pierwotnego kontekstu sytuacyjnego, w którym odkryta architektura została użyta jako cytata architektoniczno-przestrzenny konotujący określone cele. Dlatego, zgodnie z teorią J. Derridy, uważam, że interpretując „wyrażenie architektoniczne” zarówno nowe *milieu de production* jak i nowy kontekst sytuacyjny jest kreowany przez badaczy w trakcie narratywizacji owych reliktyw. W ten sposób badacz kreuje *inkubator*, w którym zdanie może być przechowywane i poprzez który funkcjonuje ono w dyskursie.

W przedkładanej rozprawie ukazałam, że podczas interpretacji reliktyw archeologicznych – badacz konstruuje coś więcej, niż tylko *inkubator* dla znaku architektonicznego. Podczas kreowania przestrzeni rezydencjonalnej, archeolog interpretuje nie tylko znaczenie (*signifie*) znaku architektonicznego, lecz także ustanawia jego materialną formę – oznacznik (*signifiant*) przed wyinterpretowaniem znaczenia (*signifie*). Oznacza to, że odkrywając relikty, badacz zanim nada mu znaczenie, np. kościoła pałacowego, wpieryw interpretuje poszczególne elementy tego relikty, np. w układ bazylikowy. Ponieważ, materialny (fizyczny) oznacznik (*signifiant*) stanowi przedmiot interpretacji, zrozumienie *umiejscowienia* i *usytuowania* architektury jest niezmiernie istotne, gdyż dostarcza argumentów kontekstowych.

J. Derrida uważał, że zdanie Nietzsche’go przetrwa w stworzonym przez filozofa *inkubatorze*. Francuski filozof sądził, iż pewnego dnia pojawi się osoba wyposażona w bardziej zaawansowane możliwości kognitywne, zdolna do przeniesienia owego zdania w jego pierwotny kontekst lub rozwinięcia kompletnie nowego środowiska, w którym będzie możliwe przeprowadzenie dodatkowych eksperymentów i symulacji (Derrida 1985: 165-207).

Moim zdaniem, dla wyrażenia architektonicznego Geograficzny System Informacyjny (GIS) stanowi rodzaj takiego nowego środowiska – *inkubatora*. Dzięki zastosowaniu GIS wykreowałam historyczne modele terenu (DTM) dla polskich i czeskich siedzib rezydencjonalnych. Umożliwiło to skonstruowanie wtórnego *milieu de production* oraz nowego kontekstu dla każdej z rezydencji w oparciu o współczesną i archiwalną dokumentację archeologiczną oraz dodatkowe dane topograficzne (SRTM, ISOK, ČUZK, WMS). Pozwoliło to na wykonanie analiz widoczności i zbiorczej widoczności w celu stworzenia kontekstu krajobrazowego dla zespołów pałacowo-sakralnych, a także przeanalizowania o nowe dane topograficzne *umiejscowienia* poszczególnych grodów, co w przypadku Gieczy, Ostrowa Lednickiego i Poznania dostarczyło nowych informacji w interpretacji ich lokalizacji.

Wytworzenie wtórnego *milieu de production* oraz nowego kontekstu dla relikwów architektonicznych idealnie spełniło wymagania przestrzeni heterotopijnej, ponieważ funkcjonują one jako fizyczny aspekt historycznej przestrzeni rezydencjonalnej. Aby spełnić drugi warunek zaistnienia przestrzeni heterotopijnej czyli uchwycić dane z rzeczywistości tekstowej oraz ikonograficznej zostały przeanalizowane sposoby w jaki autorzy tekstów pisanych narratywowali przestrzeń godów w czasach im współczesnych. Studia nad przestrzenią tekstową, w której autor seksualizował przestrzeń, pozwoliły na uzupełnienie naturalnego kontekstu wypowiedzi architektonicznej i uzasadnienie gramatyki wyrażen architektonicznych i przestrzennych. Wykazałam także, że źródła tekstowe i ikonograficzne nasycone są *words of action* czyli znakami o charakterze polisemicznym, które powodują wielość odczytów tekstów źródłowych, zaś ich weryfikacja w rzeczywistości fizycznej jest niezbędna do zrozumienia kontekstu, w którym możliwe staje się uchwycenie działania *words of action* (Skinner 2002). Przez pryzmat dekonstrukcji J. Derridy rozumienie *words of action* musi być oparte o kontekst zdania, w którym zachodzi możliwość obserwacji dynamiki jego działania, ponieważ jak wykazałam w rozdz. 2.1., tekst istnieje jako proces w wielowarstwowości procesów i zmian. Kontekst ma rolę kontrolną i antagonizuje się wobec innego – bliskiego znaczeniowo *words of action*. Tylko wówczas *words of action* użytkować można jako ślad pozwalający na powrót od znaku do rzeczy. Zaś brak świadomości o sposobie funkcjonowania wyrażen opisanych w pracy jako *words of action* nieuchronnie prowadzi do powstawania mitów w dyskursie historycznym. Wynikiem przeprowadzonych analiz było uchwycenie *words of action*, które najczęściej pojawiają się w piśmiennictwie dotyczącym piastowskich i przemysłdzkich rezydencji. Wyróżnione wyrażenia to: *castrum, urbs, civitas, metropolis, episcopium, curia, curtis, oraz palatium, solarium, aula i domus*.

Polisemiczność owych słów ujawniała się permanentnie. Dotyczyła terminu *urbs* i *civitas*, które w niektórych kontekstach ulegały znaczeniowej semiozie podobnie jak *curia* i *curtes*. Wykazałam, że samo wyrażenie *palatium* może referować trzy różne znaczenia: przestrzeń grodu, grupę budowli lub pałac. W zależności od znaczenia pokrywa się z innymi określeniami. W przypadku oznaczania przestrzeni jest ono zbieżne z nazwami: *villa regia, curtes regia, castrum*, jeśli zaś chodzi o budynek architektoniczny to z wyrażeniami *solarium, domus, aula*, które jak wykazałam mogą stanowić poszczególne budynki w *palatium* lub części składowe pałacu. W rezultacie nie jest więc możliwe wytworzenie jednego schematu znaczeniowego dla określeń zdefiniowanych jako *words of action*, który ukazywałby jednorodną i stałą relację przestrzenną, jak np. *civitas > castrum/palatium > curtis*, ponieważ z użyciem innego zaplecza argumentacyjnego relacje pomiędzy owymi wyrażeniami ulegają

diametralnym przekształceniom. W efekcie, *words of action* nie mają stałego desygnatu, a ich charakter jest polisemiczny. Przyjmują zatem charakter *folies*, które także nie mają stałego desygnatu. Z tego powodu narracje o grodach rezydencjonalnych oparte o *words of action* są heterotopijne (Foucault). W konsekwencji, w przestrzeni historycznej to co tekstowe i fizyczne nie ma stałych odniesień. Zjawisko to warunkują *folies*, które zasadzają się na opisie *umiejscowienia* i *usytuowania* poszczególnych obiektów rezydencjonalnych w intertekstualnej relacji z pozostałymi rezydencjami. Ponad to, jeśli *words of action* nie mają stałego desygnatu, oznacza to, że nie mogą podlegać hierarchizacji, co znowu odpowiada charakterowi *folies*, które nie ulegają hierarchizacji, ponieważ relacje pomiędzy punktami wytwarzane są przypadkowo (zob. rozdz. 2.3.1.). Fenomen ten wyklucza istnienie stosowanej w literaturze naukowej hierarchizacji grodów rezydencjonalnych na stołeczne, naczelne i podstołeczne, a także znacznie ogranicza i kontroluje możliwość ustanawiania relacji przestrzennych, w których np. w skład *civitas* wchodzi *castrum/palatium* lub *curtis*.

Analiza tekstów pisanych umożliwiła wyodrębnienie cech *umiejscowienia* grodu rezydencjonalnego, które były istotne dla tekstualizujących owe siedziby autorów. Dla przykładu, zrozumienie przyczyn zakładania rezydencji w formie akropoli, ujawniają wartościujące je opisy, jak np. naturalnie *ufortyfikowana twierdza*; *gród obronny samym położeniem*; *warowne położeniem*. Jak wykazałam, również formy architektoniczne oraz wewnętrzne rozdysponowanie budynków składających się na zespół sakralno-pałacowy zostały tekstualizowane. Do obiektów tych należą, np. wnętrze kościoła Bogurodzicy Maryi z grobem św. Wojciecha i Gaudentego, lub świątynią św. Wita w Praskim Grodzie. Z opisów Kosmasa wiadomo jak mniej więcej wyglądała przestrzeń wokół rotundy św. Wita w jej ostatniej fazie, gdy obok wznosiło się mauzoleum św. Wojciecha.

Wykazałam również, iż dzięki świadomości procesów związanych z semantyzacją materialnego oznacznika w trakcie kreowania znaku architektonicznego można uchwycić i zrozumieć mechanizm zjawiska mitologizacji dokonany przez samych autorów przywoływanych źródeł pisanych i ikonograficznych. Kosmas opisuje formę kościoła św. Wita jako rotunda, podając nawet źródło inspiracji dla tego obiektu: *na wzór kościoła rzymskiego*. Natomiast w źródłach ikonograficznych, w *Velislavové biblii*, w scenie fundacji kościoła przez księcia Waclawa forma świątyni została przedstawiona jako bazylika. Oznacza to, że przedstawienie ikonograficzne świątyni nie odtwarza właściwości swojego denotatu. Dowodem na tą sytuację są archeologicznie zidentyfikowane materialne oznaczniki kościoła św. Wita, które nie są koherentne z ich ikonem, ponieważ odsłonięte przedromańskie relikty

architektoniczne znajdujące się pod romańską bazyliką św. Wita, Waclawa i Wojciecha zostały zinterpretowane jako forma rotundowa.

Podobne mechanizmy mitologizacji zostały wyróżnione podczas przeglądu źródeł ikonograficznych, który pozwolił na identyfikację wizualnego funkcjonowania wyróżnionych w tekstach pisanych *words of action*. Niezwykle istotnym wyobrażeniem przestrzeni grodowej okazała się być mozaika z San Appolinare Nuovo w Rawennie. Przedstawia ona budynek, na którym widnieje wyrażenie *words of action* – *PALATIVM*. Zjawisko to sprawia, że owo wyobrażenie stanowi jedno z najczęściej przywoływanych źródeł ikonograficznych w dyskursie rezydencjonalnym wczesnego średniowiecza, ponieważ stanowi konotowany kompleks konwencji funkcjonujący na sposób kontekstu. Jednak jak wykazałam, przedstawienie budynku z San Appolinare nie może być uznane za denotacyjny pewnik, ponieważ po analizie formalnej nie ma pewności czy przedstawiony budynek jest wyobrażeniem bazyliki czy pałacu. To zaś zaburza denotację funkcji prymarnych. Ponad to, w przeciwieństwie do większości porównań, w których przywołuje się jedynie przedstawienie budynku z napisem *PALATIVM*, zwróciłam uwagę na całość pola obrazowego, na którym zobrazowano *CIVITAS RAVENNA* oznaczone owym *words of action* na wyobrażeniu bramy. W rezultacie, określenie *palatium* może referować nie tyle do budynku, na którym się znajduje, lecz do całego obszaru oznaczonego jako *civitas*, co jak wykazałam w rozdz. 3. stanowi zjawisko często spotykane w opisach przestrzeni rezydencjonalnych w źródłach pisanych. Ze względu na wielość odczytów znaku architektonicznego, przedstawienie mozaikowe ewokuje kilka interferencji, takich jak przestrzenna relacja pomiędzy *palatium* a *civitas* oraz dyspozycję przestrzenną Rawenny, która mogła stanowić pre-tekst dla rezydencji w Akwizgranie funkcjonującej w dyskursie wczesnośredniowiecznego budownictwa dworskiego jako archetyp¹.

W efekcie przeprowadzonych studiów nad źródłami pisanymi i ikonograficznymi, wychodząc od dwóch najważniejszych kronikarzy dynastii przemysłdzkiej i piastowskiej, czyli Kosmasa i Anonima zw. Gallem oraz przedstawień wizualnych z epoki wyróżniłam powtarzające się w nich zależności przestrzenne. Należą do nich: relacja *metropolia-civitas*, układ: tron-fasada pałacu/taras/platforma audiencyjna, układ: pałac względem kurtyny murów/puste przestrzenie/ wał-pałac, układ: pałac (*palatium*)-brama-wieża, dookólna zabudowa z pustym placem, fizyczne podziały grodu: ogrodzenia, jary, rowy, *Porta Regia/Porta Clausa* w bazylikach, wieńcowa zabudowa wzgórze i elementy

---

¹ Por. rozdz. 4.5.2.

wzmacniające/utwierdzające jego powierzchnię użytkową. W rezultacie moich analiz, uzyskałam interteksty architektoniczno-przestrzenne, które skorelowałam z archeologiczną przestrzenią fizykalną.

Wyszczególnione układy zostały zweryfikowane dzięki analizie *umiejscowienia* i *usytuowania*, poprzez osadzenie konstytuujących owe układy obiektów architektonicznych we wtórnych *milie de production* i kontekstach sytuacyjnych. W efekcie wyróżnione zostały kryteria *umiejscowienia* owych grodów (Tab. 1) oraz cytaty architektoniczno-przestrzenne związane z *usytuowaniem* cechujące przestrzenie rezydencjonalne (Tab. 2).

UMIEJSCOWIENIE	
Gniezno, Giecz, Poznań, Ostrów Lednicki	Praski Gród, Wyszehrad, Wawel, Przemyśl
• Brak możliwości weryfikacji mitu kontynuacji miejsca • Lokalizacja nie związana z łatwą dostępnością, raczej prowincjonalne położenie w stosunku do głównych arterii wodnych (wyjątek stanowił Poznań) • Gród zakładany w obecności jezior, mokradeł, bagien z wyższością potencjału prewencyjnego zapewnianym przez bagna i system wodny, niż potencjału komunikacyjnego • Położenie wyspowe (oprócz Gniezna) • Okoliczny teren grodu zalesiony w znacznie mniejszym stopniu, co wiąże się z większą, niż postulowana w dotychczasowej literaturze, dostępnością szlaków lądowych • Wzgórza i wzniesienia angażowane w strukturę rezydencji stanowiły kryterium w wyborze miejsca pod budowę grodu: jego fortyfikacji i architektury	• Brak możliwości weryfikacji mitu kontynuacji miejsca • Potencjał obserwacyjny i prewencyjny zapewniany przez lokalizację na wyniesieniu • Defensywność lokalizacji akropolii (podkreślana w źródłach pisanych i ikonograficznych, np. przedstawienie Kwedlinburga na dokumencie Ottona I z 956 roku) • Lokalizacja zwykle w sąsiedztwie dwóch rzek, na cyplach z dostępem do dalszej części wysoczyzny • Lokalizacja rezydencji w Przemyślu i Krakowie w miejscach bardziej dostępnych widokowo (duże otwarcie na dolinę rzeki) pozwalała na kontrolę dużych obszarów • Lokalizacja rezydencji Praski Gród i Wyszehrad w miejscach mniej dostępnych widokowo, niż Przemyśl i Kraków. Widok na grody (szczególnie z Praskiego Grodu) otwierał się stosunkowo późno. Siedziby te nie kontrolują rzeki na skalę Krakowa i Przemyśla, lecz w skali lokalnej • Rezydencje Wawel, Praski Gród i Wyszehrad założono na wzgórzach dostępnych wizualnie z dalszej, szerokiej perspektywy, nie dominowały one widoku w skali krajobrazowej

Tab. 1. Wyróżnione kryteria *umiejscowienia* grodów.

Te ostatnie zostały uchwycone i omówione jako: fizykalne podziały przestrzeni, osiowy układ: bazylika (katedra) – bazylika pomocnicza, świątynia – pałac ustawiony

dłuższym bokiem do kurtyny murów, *curtis regia* w rezydencjach Praski Gród, Wyszehrad, Wawel, Przemyśl, *curtis regia* w rezydencjach Gniezno, Giecz, Poznań, Ostrów Lednicki, rotundy akropolowe, *metropolia ad civitas*.

To, następnie umożliwiło mi przeprowadzenie analiz z zakresu historii sztuki w znacznie bardziej wyselekcjonowanym zakresie możliwych intertekstów. Wyróżnione na podstawie źródeł pisanych i ikonografii układy przestrzenne, zweryfikowane za pomocą analizy *umiejscowienia* i *usytuowania* zostały sprowadzone do pojedynczego znaku architektonicznego o polisemicznym charakterze i tak poddane analizie w ramach podobnych tekstów architektonicznych. Wyróżnione znaki architektoniczne zostały zaszeregowane w dwa horyzonty ideologiczne, przez pryzmat których interpretuje się architekturę i podziały przestrzeni odkrywane w arealach uznanych za rezydencjonalne. Pierwszy, obejmujący obiekty archeologiczne i relikty tzw. małej architektury utożsamiane w literaturze z kultem pogańskim lub relikdami budownictwa plemiennego, został rozpatrzony w kontekście wyboru miejsca pod *umiejscowienie* rezydencji. Drugi horyzont architektoniczny został przeanalizowany w odniesieniu do post-rzymskich i chrześcijańskich tradycji budowlanych. W ramach owego horyzontu zostały wyznaczone znaki architektoniczne zaszeregowane w najpopularniejsze typy architektoniczno-przestrzenne oraz elementy architektoniczne (również w skali ornamentu), które zostały wyróżnione na podstawie analiz jako powtarzalne cytaty przestrzenno-architektoniczne (rezydencjonalne układy programowo-przestrzenne). Ponadto, wykazanie mechanizmu działania polisemicznego znaku architektonicznego pozwoliło na dekonstrukcję przejawiającego się w całej pracy *mitu manifestu/reprezentacji*.

Mam nadzieję, że wykazałam działanie *folies* zarówno na poziomie *words in action* wyróżnionych w tekstach źródłowych jak i w ikonografii oraz na poziomie analizowania intertekstów, w których działanie polisemiczności znaku architektonicznego ponownie wskazuje na konieczność interpretowania przestrzeni rezydencjonalnej w relacjach *folies*. W rezultacie tego zjawiska, wychodząc od przedstawionej przeze mnie teorii funkcjonowania znaku archeologiczno-architektonicznego, w konsekwencji wtórnej semiologii zarówno jego *signifie* i *signifiant* zachodzącej w *derridiańskim inkubatorze* wtórnego *milieu de production* i kontekstu sytuacyjnego starałam się wykazać, że to nie odkrywana i interpretowana architektura jest komunikatem lecz wykonstruowany w oparciu o nią mit.

W dyskursie naukowym dotyczącym rezydencji wczesnośredniowiecznych istnieje wiele mitów, które wzajemnie na siebie oddziałują. W kwestii architektury i kreowania poprzez nią przestrzeni, nadrzędnymi mitami są *mit manifestu/reprezentacyjności* oraz *mit palatium*. Owe dwa zjawiska intensywnie oddziałują na sposób konstruowania przestrzeni

rezydencjonalnej i współbudują kolejne mity naukowe dotyczące rozmaitych aspektów związanych z kompleksami sakralno-pałacowymi.

Narracja *manifestu/reprezentacji* ugruntowała znaczenie wizualnej formy siedzib władców, którą interpretuje się jako wyraz manifestu politycznego, ostentacji władzy zawarty w intencjonalnie wytworzonych „krajobrazach demonstracji”. Jednak, pomijając sam mechanizm mitologizacji, opisany i zdekonstruowany powyżej, w interpretacji tej zbyt duży nacisk położony jest na recepcję grodów piastowskich i przemysłidzkich przez państwa ościenne, niżli na recepcję owych zespołów przez lokalnych adresatów posługujących się tradycyjnymi typami semantycznej kodyfikacji przestrzeni (zob. 2.3.6.1). A przecież ów „krajobraz demonstracji”, w którym wznoszono grody rezydencjonalne percypowany był głównie przez podmiot lokalny, istotny w polityce wewnątrzpaństwowej.

RZECZYWISTOŚĆ TEKSTOWA/IKONOGR- -FICZNA	RZECZYWISTOŚĆ FIZYKALNA	HETEROTOPIA
ROZDZ. 3. ANALIZA PRZESTRZENI STĘKSTUALIZOWANEJ W ŹRÓDLACH PISANYCH I PRZEDSTAWIONEJ W IKONOGRAFII	ROZDZ. 4. UMIEJSCOWIENIE I USYTUOWANIE (<i>MILIEU DE PRODUCTION</i> I KONTEKST SYTUACYJNY)	ROZDZ. 5. POLISEMICZNY ZNAK ARCHITEKTONICZNY
PODZIAŁY GRODU	FIZYKALNE PODZIAŁY PRZESTRZENI	INTERPRETACJE PODZIAŁÓW PRZESTRZENI W HORYZONCIE POGAŃSKIM/PLEMIENNYM/CHRZEŚCIJAŃ SKIM
WIEŃCOWA ZABUDOWA WZGÓRZA	OSIOWY UKŁAD: BAZYLIKA(KATEDRA)- BAZYLIKA POMOCNICZA	<u>BAZYLIKI:</u> DWUCHÓROWA BAZYLIKA Z TRANSEPTEM OKCYDENTALNYM/ DWUCHÓROWE BAZYLIKI O ZREDUKOWANYM PROGRAMIE PRZESTRZENNYM/BAZYLIKI KORONACYJNE/ ZABUDOWA ZEWNĘTRZNA WOKÓŁ ABSYDY ZACHODNIEJ PRZY BAZYLIKACH DWUCHÓROWYCH
PAŁAC WZGLĘDEM KURTYNY MURÓW/ UKŁAD TRON – FASADA PAŁACU	ŚWIĄTYNIA-PAŁAC USTAWIONY DŁUŻSZYM BOKIEM DO KURTYNY MURÓW CURTIS REGIS A PAŁACE NA AKROPOLACH	<u>PAŁACE I KAPLICE:</u> KONFIGURACJA ARCHITEKTONICZNO- PRZESTRZENNA: PAŁAC-KAPLICA/ INTERTEKSTUALNE FORMY ARCHITEKTONICZNE KAPLIC PAŁACOWYCH
PAŁAC WZGLĘDEM KURTYNY MURÓW/ UKŁAD TRON-FASADA PAŁACU/ ZAMKNIĘTA PRZESTRZEŃ- WAŁ-PAŁAC/	CURTIS REGIS A PAŁACE WIELKOPOLSKIE	
	ROTUNDY AKROPOLOWE	<u>BUDOWLE O ZAŁOŻENIU CENTRALNYM</u>

<i>PORTA REGIA/PORTA CLAUSA</i>		<u>PORTALE GŁÓWNE BAZYLIK DWUCHÓROWYCH</u>
RELACJA <i>METROPOLIA – CIVITAS</i>	<i>'CIVITAS AD METROPOLIS'. WSPÓLNA PRZESTRZEŃ A ODSEPAROWANE UKŁADY</i>	KONFIGURACJA ARCHITEKTONICZNO-PRZESTRZENNA: PAŁAC-KAPLICA

Tab. 2. Powyższa tabela przedstawia sposób wnioskowania i weryfikacji układów przestrzennych wyinterpretowanych w rozdz. 3 z źródeł tekstowych i ikonograficznych, następnie zweryfikowanych w rozdz. 4 przez analizy umiejscowienia i usytuowania i skonfrontowanych w rozdz. 5 jako znaki architektoniczne.

W tym miejscu *mit manifestu/reprezentacji* łączy się z mitem *domeny*, z którego to w procesie konsolidacji Czech Środkowych i towarzyszącemu temu mechanizmowi zjawisku powstawania założeń architektoniczno-przestrzennych, wykluczono fużę przestrzennej kodyfikacji semantycznej pozostałych centrów władzy istniejących w Kotlinie Czeskiej. Pomimo, że funkcja reprezentacyjności stanowi reperkusję przed-modernistycznego i modernistycznego sposobu myślenia o architekturze, która poprzez swoje znaczenie porządkuje społeczeństwo, to nadrzędna refleksja dotycząca funkcji reprezentacyjnej powinna zostać oparta o pytanie: kto był adresatem owego manifestu architektonicznego?

Z opisaną problematyką wiąże się *mit przełomu roku 1000*, który w ostatnich latach zaczął być postrzegany jako proces ciągły (Caillet 2000: 341-369). 2 połowa X wieku uznawana jest za czas ożywienia działalności budowlanej, np. u Piastów, która trwała przez cały wiek XI (Kara 2012: 880). Niemniej jednak z analizy kontekstów przestrzennych wczesnośredniowiecznych rezydencji przeprowadzonych w niniejszej pracy wynika, że dopiero 2 połowę XI wieku, a szczególnie 1 połowę XII stulecia można uznać za czas pełnej recepcji wzorców zachodnich, objawiającej się w intensywnej modernizacji zespołów pałacowo-sakralnych. Wielokrotnie podkreślana w stanie badań oryginalność kompleksów rezydencjonalnych o słowiańskiej proveniencji zanikła wówczas na rzecz przestrzenno-architektonicznej retoryki z chrześcijańskich państw ościennych. Właśnie wtedy przebudowano Praski Gród, Wawel i Wyszehrad na rezydencje bez wątplenia inspirowane budownictwem z terenów Cesarstwa, ale również ówczesnych Węgier. Rezultatem owych zjawisk jest uchwycona przeze mnie intertekstualność poprzez stosowane cytaty architektoniczno-przestrzenne, np. w przypadku Wawelu i rezydencji Schulzbach, Harzburg bei Bad Harzburg i Gelnhausen; w kwestii Pragi i Ratzbony lub Bad Wimpfen czy pomiędzy Wyszehradem i Székesfehérvár.

Wnioski wynikające z kontekstowej analizy architektury i przestrzeni rezydencji wskazują, że dyspozycja przestrzenna starszych faz grodów (szczególnie piastowskich) – nawet tych zawierających już architekturę kamienną, wciąż silnie zespolona jest ze słowiańską tradycją urządzania przestrzeni, w zgodzie z lokalnym adresatem kodów

semantycznych. W kontekście czasowego przesunięcia „momentu”, w którym grodom Przemysławidów i Piastów nadawano „Zachodnią” redakcję na 2 połowę XI wieku, problematycznie jawi się chronologia i ściśle związana z nią proveniencja kompleksów pałacowo-sakralnych funkcjonująca w nauce. W ten sposób zarówno *mit manifestu* i *reprezentacji*, *mit domeny* i *roku 1000* wiążą się z *mitem palatium*.

Wnioski

Celem pracy było porównanie wczesnośredniowiecznych siedzib rezydencjonalnych Piastów i Przemysławidów w ujęciu intertekstualnym i mitycznym w kontekście przestrzeni tekstowej i fizycznej, na podstawie których wytwarzana jest historyczna przestrzeń rezydencjonalna. Zgodnie z celami pracy, z zasobu mitów funkcjonujących w dyskursie dotyczącym wczesnośredniowiecznych przestrzeni rezydencjonalnych u Piastów i Przemysławidów, zostały wyszczególnione główne mity kształtujące kryterium architektoniczne grodu rezydencjonalnego. Dzięki skomponowanemu na potrzeby omawianej dysertacji narzędziu konceptualnemu (metodologii), wykazałam w jaki sposób rezultaty działania *mitu manifestu/reprezentacji* oraz *mitu palatium* kształtują dyskurs naukowy. Dzięki analizą przestrzennym udało się uchwycić mechanizm działa owych mitów oraz podjąć ich dekonstrukcje.

Aby osiągnąć cel, którym było porównanie nie tyle cech formalno-stylistycznych, co przestrzeni wytwarzanej poprzez zaaplikowanie konkretnego rozwiązania architektonicznego w danym miejscu fizycznym zostały od podstaw wytworzone systemy GIS dla grodów na Wyszehradzie, na Ostrowie Tumskim w Poznaniu, na Wawelu i w Gnieźnie. Pozwoliło to na wykreowanie, po raz pierwszy dla tych grodów, historycznych modeli terenu z wczesnośredniowieczną architekturą. Dzięki kontekstowym analizą *umiejscowienia* i *usytuowania* siedzib można było wyznaczyć cechy charakterystyczne dla grodów lokowanych na akropolach i dla siedzib wielkopolskich. Na ich podstawie zostały sprecyzowane nowe kategorie, które mogą posłużyć jako kryteria w definiowaniu zespołów sakralno-pałacowych. Kryteria te, odnoszące się do przestrzeni historycznej, stanowią formy cytatów architektoniczno-przestrzennych powtarzających się w strukturach kompleksów rezydencjonalnych.

Głównym zadaniem niniejszej rozprawy było uzasadnienie poprzez kontekst terenowy form architektonicznych w jakie interpretuje się odkryte relikty archeologiczno-architektoniczne w rezydencjach Piastów i Przemysławidów. W większości opracowań dotyczących wczesnośredniowiecznego budownictwa rezydencjonalnego, analogie

architektoniczne opisywane są w rozległych, bo obejmujących niejednokrotnie bardzo oddalone terytoria, ciągach genetyczno-formalnych często pozbawione są uzasadnienia kontekstowego i wykazania znaczeniowej i historycznej relacji łączących owe formy. Z przeprowadzonych analiz wynika, że relacje intertekstualne dotyczą nie tylko form architektonicznych, ale także *usytuowania* owych form w pewnych specyficznych warunkach. Oznacza to, że by *usytuować* architekturę wykorzystywano i adaptowano specyficzne utwory w rzeźbie terenu. W konsekwencji, proces badań architektury rezydencjonalnej został wyposażony w kryteria kontekstowe, co pozwoliło na uzyskanie dodatkowej puli danych, którą nie tylko można porównywać wraz z badanym obiektem architektonicznym, ale także która znacznie precyzuje i zawęża kontekst porównawczy w wyznaczaniu intertekstów europejskich. Innymi słowy, dodatkowe kryteria pozwalają na prowadzenie analiz porównawczych z repertuarem architektonicznym w grodach z podobnym *umiejscowieniem* i *usytuowaniem* architektury, w których można wyróżnić konkretne układy przestrzenne – cytaty architektoniczne.

Mam nadzieję, że udało mi się również wykazać, iż zaletą aplikowania konceptu dekonstrukcji w kreowaniu przestrzeni historycznej rezydencji wczesnośredniowiecznej jest fakt, że siatka *folios* w bardzo ograniczony sposób odgrywa rolę scalającą i syntezującą. Stanowi ona raczej efemeryczne zgrupowanie. *Folies* to tylko punkty odniesienia nadane fizykalnym reliktom architektonicznym, jako formy architektury rozpoznawalne w kategorii rezydencjonalności wczesnośredniowiecznej. Uzupełnia to moją koncepcję znaku architektonicznego, w którym zarówno forma materialna – *signifiant* jak i znaczenie – *signifie* podlega interpretacji. W żadnym wypadku *folios* nie mogą utrwaląc swych znaczeń, ponieważ są *umiejscowione* i *usytuowane*. Obiektywne twierdzenia są więc wykluczone, dzięki czemu interpretacja badacza jest zawsze otwartym i czułym na interpretacyjne weryfikacje dyskursem. To pozwala unikać lub przynajmniej świadomie kontrolować działania mitów naukowych.

Warunek „otwartości „ i „weryfikacji” spełnia zastosowany w pracy GIS, który jako narzędzie jest permanentnie otwarty na weryfikacje i uzupełnianie o archiwalne jak i nowe dane archeologiczne, co pozwala na długoterminowe i wielokrotne testowanie kreowanej przestrzeni historycznej w *inkubatorze* wtórnego *milieu de production* i kontekstu sytuacyjnego. Możliwości te idealnie spełniają wymagania wieloletnich i wciąż kontynuowanych badań archeologicznych prowadzonych nad zespołami pałacowo-sakralnymi w Czechach i Polsce. Dzięki wypracowanej metodologii kompleks rezydencjonalny w poznaniu historycznym nigdy nie będzie tylko jedną opowieścią, lecz

*Opening lines*², ponieważ po między historią a miejscem tkwi różnica³. Świadomość różni pomaga oswoić różnice i dezinformacje poprzez uświadamianie badaczowi uwikłanemu we własne obciążenia ideologiczne, zmian w postrzeganiu symbolu (np. Pałubicka 2013) oraz pięknięcia w symboliczności i w strukturalności struktury (Barthes 2012: 9). W rezultacie kreowanie historycznej przestrzeni rezydencjonalnej to poszukiwanie metonimicznego porządku przyległości różnych przestrzeni wyprowadzonych z „gąszczy dyskursów” dotyczących zjawiska rezydencjalności wczesnośredniowiecznej.

Literatura

Barthes R.,

2012, *Imperium Znaków*, Warszawa

Binding G.,

1996, *Deutsche Königspfalzen, Von Karl dem Großen bis Friedrich II. (765–1240)*, Darmstadt.

Bubeník J.,

1998, Příspěvek k poznání počátků raně středověkýchopevněných sídlišť v Čechách, w: Kócka-Krenz H., Łosinski W., (red.), *Kraje słowiańskie w wiekach średnich. Profanum i sacrum*, Poznań, s. 82-91.

Caillet J. P.,

2000, Le mythe du renouveau architectural roman, *Cahiers de Civilisation Médiévale*, 43, Poitiers, s. 341-369.

Cymbalak T., Podliska J.,

2009, Nové objevy raně středověkých komunikací na Malé Straně v Praze, *Staletá Praha*, 25/1, s. 31-40.

Derrida J.,

1982, *Différance, Margins of Philosophy*, Chicago - London

Eco U.,

1996, *Nieobecna struktura*, tłum. Weinsberg A., Bravo P., Warszawa.

Erlande-Brandenburg A.,

2000, L'an mil et la creation artistique, *Hortus Artium Medievalium*, 6, s. 17-34.

Focillon H.,

1952, *L'an mil*, Paris.

Foucault M.,

1984, Of Other Spaces: Utopias and Heterotopias, *Architecture/Mouvement/Continuité*, 5, tłum. Miskowicz J., s. 46-49.

Gauert A.,

1965, Zur Struktur und Topographie der Königspfalzen, *Beiträge zu ihrer historischen und archäologischen Erforschung*, 2, Göttingen, s. 1 - 60. Górecki J., 2001, *Gród na Ostrowie Lednickim na tle wybranych ośrodków grodowych pierwszej monarchii piastowskiej*, Poznań.

Józefowiczówna K.,

---

² Jacques Derrida: *Opening Lines* to tytuł książki M. Hobson'a z 1998 roku o związkach języka, dekonstrukcji i sposobie opisywania świata.

³ Prze-pisanie opowieści i prze-budowanie miejsca prowadzą do *khory* – miejsca człowieka (Muntanola Thronberg 1987; 1996:185; za: Rewers 1996), które w refleksji J. Derridy jest już chronologiczne i historyczne, ale jednocześnie wymyka się poza te pojęcia (Derrida 1993).

- 1969, Sztuka w okresie wczesnoromańskim, w: Topolski J., (red.), *Dzieje Wielkopolski do roku 1793*, s. 114-156.
- Kara M.,**
2012, Mediawistyka historyczna i archeologia średniowieczna w badaniach nad początkami państwa Piastów. Przykład „współpracy” historiografii i archeologii, w: Marciniak A., Burdkiewicz J., Cyngot D., Kowalewska-Marszałek H., Stępniewski F., Tabaczyński S., Zalewska A., (red.), *Przeszłość społeczna*, Poznań, s. 869-884.
- Klápště J.,**
2016, *The Archaeology of Prague and the Medieval Czech Lands, 1100-1600*, Sheffield-Bristol.
- Kurnatowscy Z., i S.,**
1983, Problematyka kształtowania się osiedli wczesnomiejskich w Wielkopolsce, w: Żak J., Ostoja-Zagórski J., (red.), *Studia z dziejów Zachodniej Słowiańszczyzny: materiały z sesji poświęconej pamięci profesora Wojciecha Kóčki*, Poznań, s. 89–104.
- Lutovský M.,**
1997, *Hroby knížat. Kapitoly z českých dějin a hrobové archeologie*, Praha.
- Matla-Kozłowska M.,**
2008, *Pierwsi Przemysłowcy i ich państwo (od X do połowy XI wieku)*, Poznań.
- Moździoch S.,**
1990, *Organizacja gospodarcza państwa wczesnopiastowskiego na Śląsku. Studium archeologiczne*, Wrocław-Warszawa-Kraków.
- Pianowski Z.,**
1995, *Sedes regni principales. Wawel i inne rezydencje piastowskie do połowy XIII wieku na tle europejskim*, Kraków.
- Pleszczyński A.,**
2000, *Przestrzeń i polityka. Studium rezydencji władcy wcześniejszego średniowiecza, przykład czeskiego Wyszehradu*, Lublin.
- Quicherat J.,**
1854, De l'architecture roman, *Revue Archeologique*, 8, s. 65-87.
- Riché P.,**
2000, L'Europe en l'an mille, *Hortus Artium Medievalium*, 6, s. 7-15.
- Rodzińska-Choraży T.,**
2009, *Zespoły rezydencjonalne i kościoły centralne na ziemiach polskich do połowy wieku XII*, Kraków.
- Skinner Q.,**
2002, *Visions of Politics, Vol. I, Regarding Method*, Cambridge.
- Sláma, J.,**
1992, Vitislav UI UTIZLA, Seminař a jeho hosté, w: Hojda Z., Pešek J., Zilynská B., (red.), *Sborník prací k 60. narozeninám doc. Dr. R. Noveho*, Praha, s. 11-19.
- Stala K.,**
2007, Wczesnośredniowieczne zespoły pałacowe w Polsce jako przykład adaptacji i transformacji tradycji antycznej za pośrednictwem europejskich wzorców architektonicznych, *Przestrzeń i Forma*, 7/8, s. 119-166.
- Świechowski Z.,**
2001, Razem czy osobno – o współpracy w badaniach nad wczesną architekturą, w: Zydorek D., (red.), *Scriptura Custos Memoriae*, Poznań, s. 323-338.
2001b, Architektura wczesnego średniowiecza w Polsce między rzeczywistością a fantazją, w: Skibiński Sz., (red.), *Polska na przełomie I i II tysiąclecia. Materiały Sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki Poznań, listopad 2000*, Poznań, s. 247–265
- Štefanovičová T.,**

2001, Architektúra Veľkej Moravy v európskom kontexte, w: *Velká Morava mezi východem a západem: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference: Uherské Hradiště, Staré Město 28.9.-1.10.1999*, Brno, s. 397-406.

Tschumi B.,

1988, *Cinegram Folie: Le Parc De La Villette*, Paris.

Żurowska K. (red.),

1993, *U progu chrześcijaństwa w Polsce. Ostrów Lednicki.*, Kraków.

Akademická a publikační činnost studentky

Praca na uczelni/w ośrodkach badawczych

(2019) Architecture and Industry Survey and Recording, Historic Environment Scotland,
Edynburg, Wielka Brytania
jako volunteer researcher

(2016-2018) University of South Florida, Centre for Virtualization and Applied Spatial Technologies, Tampa, USA
jako research associate

Granty i projekty

(2019-obecnie) Uzupełnianie bazy danych Canmore.co.uk
Architecture and Industry Survey and Recording, Historic Environment Scotland

(2017-2018) Picasso USF Project (jako główny prowadzący)
University of South Florida/Hitz Foundation

(2016-2018) La Mancha, Spain-Medieval Architecture (jako wykonawca)
University of South Florida/Hitz Foundation

(2013-2014) Středověké rezidence panovníků v Českých zemích a Polsku (The medieval residences of rulers in Czech Republic and Poland; jako główny prowadzący)
Grantová Agentura Univerzity Karlovy

(2014) A commonwealth of ideas. The early medieval residential strongholds of rulers in Poland and Czech Republic: a comparative study. The similarities, differences and comparison (jako główny prowadzący)
Intra-Visegrad Scholarships Program/ Archeologický ústav Akademie věd České republiky v Praze

(2013) Srovnání palácově – sakrálních souborů raného středověku z terénů České Republiky a Polska (Comparison of the palatial complexes of the early medieval Bohemia and Poland)
Fond Mobility UK

Stypendia naukowe i nagrody

(2015) Stypendium Rodziny Kulczyków dla czterech najlepszych doktorantów Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu

(2012-2015) Stypendium dla najlepszych doktorantów Wydziału Historycznego

(2013) Stypendium z Central European Exchange Program for University Studies

(2011) Stypendium Rządowe Polskiego Ministerstwa Nauki I Czeskiego Ministerstwa Edukacji I Kultury Fizycznej

Wybrane staże i pobyty badawcze

Muzeum Archikatedralne w Moguncji, Muzeum w Paderborn, Muzeum i Biblioteka diecezjalna w Fuldzie, Instytut Historii Sztuki, Frei Universitat w Berlinie, Wydział Architektury České vysoké učení technické v Praze.

Czynny udział w konferencjach naukowych

J. Derrida's deconstruction and creation of the early medieval royal seats in Central Europe using spatial data. The new College Conference on Medieval & Renaissance Studies, Sarasota, FL, USA 2018.

Picasso's visual drama instead of an architectural project. Virtual reconstruction of an urban sculpture that had never happened. 26th International Symposium, Digital Workflows for Heritage Conservation, CIPA Ottawa, Canada 2017 (with Ł. Banaszek)

Data Hub for Early Medieval Architecture? Crossing the Borders of an Unfriendly Tradition, Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology Conference (CAA), Atlanta, GA, USA 2017 (with Ł. Banaszek)

Making Use of the Publicly Available Spatial Data and Bringing the Past to the People: a Case Study of the Pomeranian Wall, Poland, Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology Conference (CAA), Atlanta, GA, USA 2017 (with Ł. Banaszek)

LidART? Works of art created by means of laser scanning or a quality crisis regarding extraction of artistic values from a continuum of visualness? Arcland International Associated Meeting, Pilzno, Czech Republic 2016 (with Ł. Banaszek).

Kamila Oleś, Łukasz Banaszek. LiDART? Works of art created by means of laser scanning or a quality crisis regarding extraction of artistic values from a continuum of visualness? AARG Annual Meeting. Pilsen, Czech Republic, 7-9.06.2016. AARG, West Bohemia University in Pilsen.

Kamila Oleś. What does the church architecture tell us about the king? Romanesque cathedral in the Přemyslid's Prague. International Colloquium of PhD candidates. Wittenberga, Germany 19-21.06.2014. Otto-Friedrich University in Bamberg, Charles University in Prague, Free University in Berlin.

Kamila Oleś. Różne oblicza jednej budowli. Architektura pierwszych władców Polski na Ostrowie Lednickim w świetle przemian społeczno- politycznych. Role Społeczne Wczoraj i Dziś. Warsaw, Poland, 7.12.2013, Cardinal Stefan Wyszyński University.

Kamila Oleś. Wyszehrad czy Hradczany. Architektura romańska w początkach państwowości w Czechach. Sztuka jako forma dyskursu władzy. Międzynarodowa Interdyscyplinarna Sesja Studentów Archeologii. Puszczykowo, Poland, 5-7.12.2013. University in Poznań.

Kamila Oleś. W drodze po koronę. O bazylikach dwuchórowych i transepcie okcydentalnym w architekturze Przemyślidów w 2 połowie XI wieku. I Kongres Archeologii Polskiej w Warszawie. Warsaw, Poland, 19-21.09.2013. Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich.

Kamila Oleś. Pletencový ornament mezi Prahou a Krakovem. Motiv raně středověkých pletenců z kostela sv. Gereona v Krakově na Wawelu a výzdoby z krypty západní románská katedrály sv. Víta. Dějiny v umění, umění v Dějinách. Prague, Czech Republic, 6.09. 2013, Charles University in Prague.

Kamila Oleś. Nieznany portret Stanisława Leszczyńskiego? Studium z historii sztuki i technologii malarstwa. Symposjum Naukowe w Lesznie. Leszno, Poland, 6.06.2013, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lesznie.

Kamila Oleś. In palatio monte. Palatium, castrum, villa, curtis, basilica, aula regia. Znaczeniowe spoila, czyli co Rzym zostawił średniowiecznym władcom. Roma, Romae, Romae. IV Międzyuczelniana Konferencja Studencka Kół Naukowych. Warsaw, Poland, 22-23.03.2013, University in Warsaw.

Publikacje

12. Kamila Oles, Kaitlyn Kingsland, 2018. Determining the stylistic origin of the Toledo Gate in Ciudad Real, La Mancha, Spain thanks to the use of terrestrial laser scanning, in: *Peregrinations – Journal of Medieval Art and Architecture* 6 (4), Ohio, USA, 79-111.
11. Kamila Oles (as a translator). 2017, *Wielkie Morawy-Great Moravia*, Triglav.
10. Kamila Oleś (in print). *Kamienna architektura wczesnośredniowiecznych rezydencji Przemysławów i Piastów między przestrzenią fizyczną a tekstową*, Praehistorica, pp. 115.
9. Kamila Oleś (in print). Wyszehrad czy Hradczany. Architektura romańska w początkach państwowości w Czechach. Kajda K., Kostyrko M, Ratajczak D. (eds.), *XIV Międzynarodowa Interdyscyplinarna Sesja Studentów Archeologii Sztuka jako forma dyskursu władzy*. Poznań.
8. Kamila Oleś (in print). W drodze po koronę. O bazylikach dwuchórowych i transepcie okcydentalnym w architekturze Przemysławów w 2 połowie XI wieku. Interpretacje kultury symbolicznej w badaniach archeologicznych. *I Kongres Archeologii Polskiej w Warszawie*. Warszawa.
7. Kamila Oleś (in print). Romańska katedra św. Wita, Wacława i Wojciecha na praskim grodzie jako bazylika dwuchórowa z transeptem zachodnim. Refleksje o proveniencji, formie i znaczeniu. *Studia mediaevalia Pragensia*.
6. Kamila Oleś (in print). Różne oblicza jednej budowli. Architektura pierwszych władców Polski na Ostrowie Lednickim a jej role społeczne. *Międzynarodowa II Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa Doktorów i Doktorantów*. Kraków.
5. Kamila Oleś 2015. Z Pomorza do Wielkopolski. Kościół Najświętszej Marii Panny na Ostrowie Tumskim w Poznaniu jako przyczynek do dyskusji nad tzw. stylem brunsbergowskim, *Przegląd Zachodniopomorski*, 30/1, 19-51.
4. Kamila Oleś 2014. «In palatio monte. Palatium, castrum, villa, curtis, basilica, aula regia». Znaczeniowe spoila, czyli co Rzym zostawił średniowiecznym władcom. Dziurdzik T. (ed.), *Roma, Romae, Romae*. Warszawa, 239-254.
3. Kamila Oleś 2013. «Ad tutora urbis Wissegrad menia» czyli stan i potrzeby badań nad książęcą akropolią na Wyszehradzie. Stala K. (ed.), *Forum Architecturae Poloniae Medievalis III*, vol. 1. Kraków, 243-262.
2. Kamila Oleś 2013. Nieznany portret Stanisława Leszczyńskiego? Studium z historii sztuki i technologii malarstwa, *Rocznik Leszczyński*, 13, 11-22.

1. Kamila Oleś 2010. Użytek nad pięknem formy? O gotyckim wnętrzu kamienicy środkowoeuropejskiej. Wadyl S., Kucypera P. (eds.), *Życie codzienne przez pryzmat rzeczy. Kultura materialna średniowiecza w Polsce*, vol. 1. Toruń, 247-259.

1. Kamila Oleś 2010. Użytek nad pięknem formy? O gotyckim wnętrzu kamienicy środkowoeuropejskiej. Wadyl S., Kucypera P. (eds.), *Życie codzienne przez pryzmat rzeczy. Kultura materialna średniowiecza w Polsce*, vol. 1. Toruń, 247-259.

Działalność popularyzatorska (wybrane przykłady) (2018)

The Telegraph

<https://www.telegraph.co.uk/news/2018/02/28/photograph-lost-giant-100ft-picasso-sculpture-discovered/>

The Global Source for Science News/ American Association for Advancement of Science

https://www.eurekalert.org/pub_releases/2018-02/uosf-ppt022818.php

<https://hyperallergic.com/429660/picassos-bust-of-a-woman-university-of-south-florida/>**Science Daily**

<https://www.sciencedaily.com/releases/2018/02/180228131052.htm>

NBC News Channel 8/ Associated Press (accessed on February –March 2018)

<https://www.wfla.com/news/hillsborough-county/audio-recording-about-picassos-florida-sculpture-discovered/1030599915>

Europa Press

<https://www.europapress.es/ciencia/ruinas-y-fosiles/noticia-picasso-proyecto-escultura-gigante-campus-florida-20180228184211.html>

The Art Newspaper

<https://www.theartnewspaper.com/news/vr-project-brings-late-picasso-work-to-life>

Dodatkowa działalność naukowa/kursy/warsztaty

(2018) Training on methods of geophysical prospection

Bamberg University, Augusta Raurica, Switzerland

(2017) Workshop: Arches Heritage Inventory and Management Platform, Version 4.0

Getty Institute, CIPA, 26th International Symposium, Ottawa, Canada

(2017) Workshop AutoCAD. Representing Archaeological Architecture

Sapienza University Rome, Georgia State University, Atlanta, USA

(2017) Academic English Course, INTO University of South Florida

(2016) Training on methods of absolute dating in archaeology

Silesian University of Technology in Gliwice, Poland

(2015) AutoCAD training (basics)

AP Education, Katowice, Poland

(2015) International summer school: Aerial Photographs & 3D Landscape Modelling

Adam Mickiewicz University in Poznan, Poland, Institute of Prehistory

(2013) Obrona pracy magisterskiej z Historii Sztuki

(Instytut Historii Sztuki, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu)

(2011-2012) Integration and German language course, (Programme Integrationkurs für Unionsbürgerinnen und Unionsbürger partly financed by Bundesamt für Migration)

Berlin, Germany